

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
O'ZBEKISTON DAVLAT SAN'AT VA MADANIYAT INSTITUTI

QrzdSMI rektori, professor
N.B. Sayfullayev

2024-yil "30" avgust

Ro'yxatga olindi: № BD-60211000-1,10

2024-yil "30" avgust

TEATR SAN'ATI METODOLOGIYASI VA TEXNOLOGIYASI
O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 200 000 – San'at va gumanitar fanlar
Ta'lim sohasi: 210 000 – San'at
Ta'lim yo'nalishi: 70211101 – Aktyorlik san'ati (dramatik teatr
va kino aktyorligi)

Toshkent-2024

Fan/modul kodi TSMT100114	O'quv yili 2024/2025	Semestr 1-2	ECTS-Kreditlar 14	
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili o'zbek		Haftadagi dars soatlari 6,8	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Teatr san'ati metodologiyasi va texnologiyasi	210	210	420
2.	I. Fanning mazmuni Fanni o'qitishdan maqsad – Teatr san'ati metodologiyasi va texnologiyasi fanini o'qitish metodikasi fani talabalardan bo'lajak mutaxassis sifatida yuqori malakali kadrlar bo'lib yetishtirish; ularning ijtimoiy-siyosiy jarayonlarda ro'y berayotgan voqea va hodisalarni to'g'ri anglashi, uni to'g'ri talqin qila olishi; mutaxassislikka mos yangi ilmiy natijalar, ilmiy adabiyotlar yoki ilmiy-tadqiqot, ilmiy-ijodiy loyihalarini mustaqil tadqiq qila olishini teatr va kino san'ati sohasi bo'yicha ko'nikma va malakasini shakllantirishdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun fan talabalarni nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, ijrochilik jarayoniga metodik va kreativ yondoshuv hamda ilmiy dunyoqarashini shakllantirish vazifalarini bajaradi. II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-Mavzu. Rejissyor va mizanssena. 2-Mavzu. Murakkab kompozitsion shakl. 3-Mavzu. Mezansaxna va kompozitsion qurilmalarni mutanosibligi. 4-Mavzu. Mezansaxnada buyum, tasvirning kichraytirilgan ko'rinishi. 5-Mavzu. Rakurs va aktyor ijrosining ifodaviyligi. 6-Mavzu. Mizanssenani geometrik ko'rinishlari. 7-Mavzu. Tomosha va tovush. 8-Mavzu. Vaqt, makon, meyyor. 9-Mavzu. Monolog va mizanssenalar. III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi: 1 Rejissyor va mizanssena. 2 Sahnada dekoratsiya va aktyorlar o'mashuvi 3 Mizanssena texnikasi. 4 Oddiy mizanssena va kuzatish burchagi. 5 Murakkab kompozitsion shakl. 6 Kompozitsiya markazi. 7 Xarakat boshlanish nuqtasi.			

8 Avanssenadagi ijro. 9 Dekoratsiya va aktyorning bo'yi o'rtasidagi mutanosiblik. Amaliy mashg'ulotlar ijodiy ustaxonada, maxsus qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga o'tkazilishi lozim. Mashg'ulotlar faol va interfaol usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq. IV. Seminar mashg'ulotlari buyicha ko'rsatma va tavsiyalar Seminar mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi: 1 Rejissyor va mizanssena. 2 Sahnada dekoratsiya va aktyorlar o'mashuvi 3 Mizanssena texnikasi. 4 Oddiy mizanssena va kuzatish burchagi. 5 Murakkab kompozitsion shakl. 6 Kompozitsiya markazi. 7 Xarakat boshlanish nuqtasi. 8 Avanssenadagi ijro. 9 Dekoratsiya va aktyorning bo'yi o'rtasidagi mutanosiblik. Seminar mashg'ulotlar ma'ruza va amaliy mavzular bo'yicha olgan bilim va ko'nikmalarini mustahkamlashga yo'naltirilgan bo'lib, seminar mashg'ulotlarda fan yuzasidan o'tilgan amaliy mavzular asosida, talabalarning individual mahoratini inobatga olib pedagog har bir talaba seminar mashg'ulot olib boradi. Seminar mashg'ulotlar maxsus ijodiy ustaxonalarda multimedia, yoritish, musiqiy apparatura qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada faol va interfaol usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq. V. Fan bo'yicha kurs ishi Mazkur fan yuzasidan talabalar kurs ishida kafedra professor-o'qituvchilari tomonidan ishlab chiqilgan ko'rsatma va tavsiyalar asosida ijodiy ravishda bajaradi. Kurs ishiga (loyiha) tavsiya etilayotgan ijodiy ish jarayoni mazmuni: – kurs rahbari bilan kelishilgan holda asar yoki nazariy jihatdan yoritish uchun mavzu tanlash; – kurs ishiga olingan asar tahlili (yozma yoki amaliy ravishda) yoki tanlangan mavzuning rejasini shakllantirish; – rollarni taqsimlash yoki tanlangan mavzuning rejalarini bo'yicha ma'lumotlar to'plash; – ijodiy ishning repetitsiya jarayoni yoki tanlangan mavzuning rejalarini birlashtirish; – kurs ishining namoyishi; – kurs ishining muhokamasi. Kurs ishi uchun quyidagi janrlar va mavzular yuzasidan kurs ishlarini tayyorlash tavsiya etiladi: – etyudlar ustida ishlash; – adabiy parchalar ustida ishlash; – bir pardali spektakl; – adabiy-badiiy kompozitsiyalar ustida ishlash; – mashhur rejissyorlar ijodiy faoliyati; – rejissura san'atining maktab va yo'nalishlari; – dramatik teatrsan'at turi sifatida; – K.S.Stanislavskiy sistemasi va etikasi; – aktyorlik mahorati elementlari va aktyorlik kuzatuvlari; – muallif tomonidan berilgan shart-sharoit doiralarni xatti-harakatlar orqali	
--	--

	o'zlashtirish; – musiqali teatrining o'ziga xos xususiyatlari; – pyesa ustida ishlash jarayoni; – asarning bosh g'oyasi va janrini aniqlash, zamon, makonga oid manbalarni o'rganish. VI. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular: 1. Rejissyor va mizanssena. 2. Sahnada dekoratsiya va aktyorlar o'rnatilishi. 3. Mizanssena texnikasi. 4. Oddiy mizanssena va kuzatish burchagi. 5. Murakkab kompozitsion shakl. 6. Kompozitsiya markazi. 7. Xarakter boshlanish nuqtasi. 8. Avanssenadagi ijro. 9. Dekoratsiya va aktyorning bo'yi o'rnatilishidagi mutanosiblik.
3.	VII. Ta'lim natijalari /Kasbiy kompetensiyalari Talaba: – dramatik teatr san'ati asoslari va taraqqiyot bosqichlari; aktyor ijodi va tabiatining o'ziga xosligi; rejissura kasbining ijtimoiy mohiyati <i>haqida tasavvurga ega bo'lishi</i>; – jahon va o'zbek aktyorlik va rejissyorlik san'atining maktab va yo'nalishlarini, aktyorlik ijrosini; aktyorning o'z ustida ishlash tizimini; aktyorning rol ustida ishlash uslubi; aktyor etikasini; sahna madaniyatini; kechinma san'atini; ko'rsatma san'atini, dramatik teatr janrlarini, teatrdan va kinoda obraz yaratish uslubi; xarakter va xarakterlilikni; tempo-ritmni; ijod psixologiyasini <i>bilishi va ulardan foydalana olishi</i>; – asarda rolning ichki va tashqi ko'rinishlarini o'rganish; rol maqsadi va g'oyasini ochib berish; asar mavzusi va g'oyasini ijroda ochish; obrazlar ustida ishlash; asardan kelib chiqib obrazlar ustida ishlash; shart-sharoitga mos mizanssena qurish; musiqiy asar g'oyasini tomoshabinga yetkazish; diplom spektakllarida va kinofilmlar ishlash; tomoshabin bilan muloqotdan so'ng o'z ijrosini tahlil qila bilish <i>ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak</i>.
4.	VIII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: - "rolli o'yin"; - munozara; - aqliy hujum; - taqdimot; - individual yondoshuv.
5.	IX. Kreditlarni olish uchun talablar: Teatr san'ati metodologiyasi va texnologiyasi; aktyorlik treningi; buyuk rejissyorlar ijodiy faoliyati; K.S.Stanislavskiy sistemasining aktyorlik va rejissyorlik mahoratiga ta'siri; xarakter va xarakterlilik; musiqaliy teatr san'atining sintetik tabiati; aktyorning rol ustida ishlash uslubi; ustida ishlash; milliy musiqaliy teatr rejissyorligi san'ati taraqqiyotining tarixiy bosqichlari; ijod psixologiyasi; musiqiy aktyor va rejissyor san'atining maktab va yo'nalishlari; tomoshalarining har xil janrlarda harakatlanish tarzi; musiqiy aktyor va rejissor kasbining ijtimoiy mohiyati; etyud, musiqali etyudlar qurish; teatr va kino aktyorini ijodiy va tabiatining o'ziga xosligi; badiiy (musiqaliy) obraz yaratishda tashqi va ichki harakat yaxlitligini tahlil qilish; obrazning yetakchi xatti-harakatini aniqlash va unga amal qilish; xarakter yaratish; badiiy yaxlit obraz yaratish uslubi; berilgan musiqaliy spektakl rolning ichki va tashqi ko'rinishlarini ishlash; musiqiy spektaklni rol, maqsadi va g'oyasini ochib berish; sahnaviy hamkor bilan

	ishlash; obraz ustida ishlash; psixologik kechinma san'atidan korsatma san'atiga obrazlar yaratish; kulguli fe'l-atvorli obrazlar yaratish; partnyor bilan ishlash; sahnaviy muhit haqiqatini yaratish; shart-sharoitga mos tabiiy harakat qilish; asar g'oyasini tomoshabinga yetkazish; tomoshabin bilan muloqotdan so'ng o'z ijrosini tahlil qila bilish, joriy, oraliq va yakuniy nazoratlar uchun berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha ijodiy ishni muvofaqiyatli topshirish.
6.	Asosiy adabiyotlar 1. Abdullayeva M. "Dramatik teatr va kinoda aktyorlik mahorati" – "Tafakkur qanoti" nashriyoti-T.: 2014y. 2. Maxmudov J. Maxmudova X. "Aktyorlik mahorati". T.:Lesson Press" nashriyoti, 2016y. 3. Maxmudova X. "Sahnaviy asarning xatti-harakatli tahlili"- T.:Lesson Press" nashriyoti, 2015y 4. Axmedova Z. "Mutaxassislik fanlarini o'qitish metodikasi"*--Lesson-press-2016 y. 5. Qobilov N. Aktyorlik mahorati /o'quv qo'llanma /. – T.: "Navro'z", 2020, 120 bet. 6. M.Abdullayeva, Q.Madrimov Dramatik teatr rejissyorligi /o'quv qo'llanma/. – T.: "Fan ziyosi", 2022, 138 bet. Qo'shimcha adabiyotlar 7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 26-maydagi "Madaniyat va san'at sohasining jamiyat hayotidagi o'rni va ta'sirini yanada oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6000 – sonli Farmoni. 8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 31-maydagi "Madaniyat va san'at sohasini yanada rivojlantirishga doir chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-3022 – sonli Qarori. 9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2017-2021 yillarda O'zbekistonni rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi 2017-yil 14-fevraldagi F-4849 Farmoyishi. 10. Djon Benedikt. "Aktyorning o'z ustida ishlashi" (K.S.Stanislavskiy) - 2-qism. Routledge. 2008 y. 11. Lenard Petit "For the Actor" ("Aktyor texnikasi")- Taylor & Francis, 2009 y. 12. Usmonov R.I. Rejissura. – T.: "Fan", 1997, 221 b. 13. To'laxo'jayeva M.T. "Teatr tanqidchiligi". "San'at" jurnali nashriyoti; T., 2015. 14. Qodirov R. "Rejissura asoslari" monografiya-"Navro'z" nashriyoti-T.: 2015. 15. Mahmudova X. "Sahnaviy asarning xatti-harakatli tahlili". T.: Fan va texnologiy. T.: 2012. 16. Axborot manbalari 17. www.gov.uz 18. www.lex.uz 19. www.ziynet.uz 20. www.teatr.uz 21. www.madaniyat.uz 22. www.folklore.uz 23. www.dsmi.uz

7.	O'zbekiston davlat san'at va madaniyat institutida ishlab chiqilgan va tasdiqlangan
8.	Fan/modul uchun mas'ullar: A.S.Utayev – O'zDSMI, "Dramatik teatri va kino san'ati" kafedrasi mudiri. X.N.Qobilov – O'zDSMI, "Dramatik teatri va kino san'ati" kafedrasi dotsent.
9.	Taqrizchilar: M.Abdugunduzov – O'zbekiston Respublikasi va Qoraqalpoqiston Respublikasi Xalq artisti. O'zbek Milliy Akademik drama teatri. Z.Dj.Xamrayeva– O'zbekiston davlat yosh tomoshabinlar teatri direktori

